

TÜRK KÜLTÜRÜNDE DOĞUM LEKELERİ VE BUNLARA BAĞLI HALK İNANIŞLARI (KAYSERİ ÖRNEĞİ)

Fatih BALCI*

Öz

İnsanoğlu doğumdan ölüme kadar birçok süreç yaşamaktadır. Halkbilimi çalışma sahasında bu süreçler genellikle doğum, evlenme, sünnet, ölüm başlıkları altında öncesi, sırası ve sonrası olarak ele alınmaktadır. Geçiş dönemlerinin ilki ya da başlangıcı doğum ile alakalıdır. Evlenmenin ardı sıra çocuk sahibi olma düşüncesi ile başlayan süreç, çocuk sahibi olmayla birlikte toplum içerisindeki bireylerin statüsünde değişiklikler meydana getirmektedir. Evlenen bireyler çocuk sayesinde toplumda anne veya baba statüsüne gelmektedir. Bu yüzden ki çocuk sahibi olma düşüncesiyle birlikte bireyler kültürel belleklerinde bulunan geleneksel bilgilerini hatırlayarak birçok âdet, inanma, ritüel ve kaçınmaya başvururlar. Doğum lekelerinin kaynağı veya anlamlandırılması ile ilgili inanış, uygulama, pratik ya da kaçınmalar özde aynı olsa da anlamlandırmada yöreden yöreye farklılıklar gösterebilir. Bu yüzden makalede doğum lekeleri ve bunlara bağlı inanışlar Kayseri ilinde sahadan derlenen bilgiler ışığında incelenmektedir. Söz konusu lekelerin varlığının halk kültürüne ve inanışlarına dayandırılması bağlamında önce kültürün tanımı yapılmış ardından insan hayatındaki önemli evrelerden olan geçiş dönemlerinin ilki olarak adlandırılan doğum aşamasından bahsedilmiştir. Annenin hamile kalmasından doğum yaptığı ana kadar olan süreç içerisindeki korkuları, bulunduğu ortamlar, yiyecek veya içecek istekleri (aşırma) vb. doğum lekelerinin oluşmasına zemin hazırladığı için bu süreçlerden de bahsedilmiştir. Yine Kayseri’de derlenebilen doğum lekelerinin çeşitleri (sebze-meyve; et-balık) ve sebepleri (yemek veya yiyememek vs.) hakkında bilgi verilmiştir. Bu lekelerle ait halk inanışlarından, kaçınmalardan ve derlemelerden elde edilen olası tedavi yöntemlerinden bahsedilmiştir. Derlemeler yaş aralığı birbirinden farklı olan (üç kuşak) kuşaklardan yapılmış böylece inanma ve kaçınmaların canlı devam edip etmediği veya değişip değişmediği de gözlemlenmiştir. Doğum lekeleri fiziksel izler olduğu için tıp, korku veya endişe ile alakalı olduğu için psikoloji gibi bilimlerin de açıklamaya çalıştığı bir olgudur. Bu çalışmada doğum lekeleri, mitoloji, beden folkloru ya da halk inanışları bakımından kavşak bir disiplin konumunda olan halkbilimi bakış açısıyla ele alınmıştır. Doğum lekelerinin nesilden nesle aktarılan halk inanışlarındaki yeri kültürel ve geleneksel bilgideki durumu sahadan elde edilen bilgiler ışığında aktarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Kayseri, geçiş dönemleri, halk inanışları, doğum lekeleri.

* Doç. Dr. Kayseri Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Kayseri/Türkiye fatihbalci@kayseri.edu.tr / ORCID ID 0000-0001-8318-1473.

BIRTHMARKS IN TURKISH CULTURE AND RELATED FOLK BELIEFS (THE EXAMPLE OF KAYSERI)

Abstract

Human beings experience many processes from birth to death. In the field of folklore, these processes are generally handled under the titles of birth, marriage, circumcision, death before, during and after. The first or initial transition period is related to birth. The process that starts with the idea of having a child after marriage is to bring about changes in the status of individuals in the society with the birth of a child. Thanks to the child, married individuals have the status of mother or father in the society. For this reason, with the thought of having a child, individuals resort to many customs, beliefs, rituals and avoidance by remembering their traditional knowledge in their cultural memory. Although the beliefs, practices, practices or avoidances related to the origin or meaning of birthmarks are essentially the same, they may differ from region to region in terms of meaning. Therefore, in this article, birthmarks and related beliefs are examined in the light of the information collected from the field in Kayseri province. In the context of basing the existence of these stains on folk culture and beliefs, first the definition of culture was made and then the birth stage, which is called the first of the transition periods, which is one of the important stages in human life, was mentioned. Since the mother's fears, environments, food or drink cravings (cravings), etc. during the process from the moment of conception to the moment of birth prepare the ground for the formation of birthmarks, these processes are also mentioned. Again, information about the types (vegetable-fruit; meat-fish) and causes (eating or not eating, etc.) of birthmarks that can be collected in Kayseri are given. Folk beliefs, avoidance and possible treatment methods obtained from the collections are mentioned. The collections were made from generations with different age ranges (three generations), so it was also observed whether the beliefs and aversions continued to live or changed. Birthmarks are a phenomenon that sciences such as medicine because they are physical marks, and psychology because they are related to fear or anxiety. In this study, birthmarks are discussed from the perspective of folklore, which is a crossroads discipline in terms of mythology, body folklore or folk beliefs. The place of birthmarks in folk beliefs transmitted from generation to generation and their status in cultural and traditional knowledge are tried to be conveyed in the light of the information obtained from the field.

Keywords: Folklore, Kayseri, transition periods, folk beliefs, birthmarks.

Giriş

Kültür, karşımıza gelenekler bileşkesi olarak çıkmaktadır. Hayatın içerisinde olan birçok olgu kültür dairesinin içerisine kolaylıkla girebilmektedir. İlk adım olarak “doğum lekeleri” ile kültür ilişkisini anlamak için kültürün tanımını yapmakta fayda vardır. Kültür, en geniş tabiri ile “insanların biyolojik kalıtlarının ötesindeki ihtiyaçlar, doyumlar ve doyumsuzlukların şekillendirdiği ve insanların öğrenme yoluyla kazandığı, edindiği, inşa ettiği maddi ve manevi birikimi, değerleri, yönelimleri, duygu ve düşünce dünyaları, sosyal davranışlarını” içine alan ve daha kısa bir ifadeyle “davranışlardan, alışkanlıklara, törelerden gelenek ve göreneklere, korkulara kadar pek çok değişik şekillere” sahip olan bir olgudur (Çobanoğlu, 2005: 18). Bu bağlamda geleneksel bir bilgi olarak nesilden nesle aktarılan ve öğrenilen doğum lekesi inanışları, bu olgu karşısındaki korkular-kaçınmalar veya alışkanlıklar doğrudan kültür ile alakalı gözükmemektedir.

Doğum lekeleri karşımıza geçiş dönemleri olarak adlandırılan evrelerde çıkmaktadır. Doğum, evlenme, sünnet, ölüm başlıkları altında karşımıza çıkan dönemler kendi içerisinde birçok alt başlığa, âdete, inanmaya, kaçınmaya, uygulamaya, pratiğe vs. sahiptir. Halkbilimi alanında sahadan derleme yöntemi ile geçiş dönemleri konusu sıkça çalışılmaktadır. Bu çalışmalarla yerelin fotoğrafı çekilirken aynı zamanda Anadolu’daki âdetler ile Türk kültür ekolojisi içerisindeki topluluklar karşılaştırılmakta, benzetilmekte veya aradaki farklılıklar ortaya konmaktadır. Söz konusu çalışmalarla birlikte Türk kültür ekolojisi içerisindeki geçiş dönemleri âdetlerinin benzer inanışlarla karşımıza çıktığı ispatlanmaktadır. Geçiş dönemlerinin ilki ya da başlangıcı kabul edilen doğum olayı evlenen çiftlerin çocuk sahibi olma düşüncesi ile başlamaktadır. Çocuk sahibi olmak isteyen bireyler kısırlığı gidermek, düşük olayını engellemek, çocuğun cinsiyetini belirlemek, çirkin ya da sakat olmaması için yapılan davranışlar gibi hamilelik boyunca da birçok yöntem, uygulama ve pratiklere başvurmaktadır. Bu uygulamalar doğum sırası ve sonrasında da devam etmektedir. Doğum lekeleri kadının hamile kaldığı yani gebelikteki “aşırma” olarak adlandırılan dönem içerisindeki inanmalarda ve kaçınmalarda karşımıza çıkmaktadır (Altun, 2004: 102-218; Balcı, 2013: 50-107; Yeşil, 2014: 67-140).

Doğum lekeleri fiziksel olarak da gözle görüldüğü için halkbiliminin çalışma kadrosunun alt başlıklarından olan beden folklorunun çalışma sahasına (tam manasıyla olmasa da) girmektedir. Çünkü Katharine Young, “beden folkloru (bodylore)” kavramını “bedenin boyanmasını, dövmeleri, cerrahi kesikleri, makyajı” bedenin sınırlarını kırarak onun yerine kültürel sınırlar inşa eden uygulamalar olarak ifade eder (Young’dan çev. Cengiz, 1998: 138) ve bedeni “kültürel bir yapı, bir yazıt” olarak görür. Her kültürün, bedene ve uzuvlarına verdikleri anlamlar, bedeni algılayış ve kullanım şekilleri farklılık gösterir (Gürçayır, 2007: 10). Doğum lekelerinin aksine dövme, kına, makyaj ya da estetik gibi unsurları bedene sonradan eklenen-yapılan sembol veya imgeler olarak düşünmek mümkündür. Bu bedenin modifikasyon pratikleri kültür ya da fenomenolojik bir yaklaşım çerçevesinde ya da ideolojik olarak da ele alınmaktadır¹ (Kaderli, 2018: 161-182; Çöloğlu, 2023: 433).

Doğum lekeleri müstakil başlığında ileriki bölümlerde uzun bahsedilecek olan halkbilimi literatüründeki tek çalışma Harika Zöhre Eryılmaz’a aittir. Eryılmaz bu çalışmada lekeleri yaşayan mit olarak görür ve anne adayının beslenme alışkanlıklarının kültür kodlarındaki gibi (et=erkek) olmasına ya da olmamasına bağlar (Eryılmaz, 2019: 160-169). Diğer çalışmalarda doğum lekeleri “gebelik ve aşırma” başlığı altında kısaca değinilen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, Türk kültür ekolojisi ekseninde geçiş dönemleri içerisinde yer alan aynı zamanda beden folkloruna da konu olan doğum lekeleri Kayseri özelinde sahadan derlenen bilgiler ışığında açıklanmaya çalışılacaktır. Kayseri’de bulunan materyaller kısaca Anadolu ve Türk kültür ekolojisinde mevcut bulunan bilgiler ile desteklenecektir. Doğum lekeleri çeşitleri, sebepleri, kaçınma yöntemleri, varsa olası tedavi yöntemleri hakkında üç kuşaktan derlenen bilgiler verilecektir. Tıp ya da psikoloji gibi bilim dallarının olaya bakış açısı verilecek ancak halkbilimi bakış açısıyla veriler çözümlenecektir. Böylece alanda çok az bulunan genellikle “gebelik” ya da “aşırma” başlıkları altında kısaca geçilen doğum lekeleri konusu müstakil olarak ele alınmış olacaktır.

Doğum Lekeleri ve Bunlara Bağlı Halk İnanışları (Kayseri Örneği)

Bireylerin çocuk sahibi olma düşüncesinin gerçekleşmesi ile birlikte kadının hamilelik yani gebelik dönemi başlamaktadır. Sadece kadının değil tüm çevresinin de gebelik döneminde sık sık başvurduğu yöntemler, uygulamalar, inanışlar ve kaçınmalar mevcuttur.

Gebelik hamileliğin anlaşılmasıyla başlamaktadır. Gebeliğin kırkinci günü ile altıncı ayı arasında (Acıpayamlı, 1974: 143) ya da doğum gerçekleşene kadar kadının canı zamanlı-zamansız, alakalı-alakasız yiyecek isteyebilmektedir. Gebe kadının kimi yiyeceklere olan ilgisinin artması, özellikle tercih etmesi ya da tiksinişi ve kaçınmasını içeren olağan döneme “aşerme dönemi” denmektedir. Pertev Naili Boratav’a göre, aşerme deyiminin aslı “aş yermek”tir (1999: 146). Yani yiyeceklerden tiksiniş, onları yeme, beğenmeme, kötüleme anlamına gelmektedir. Zamanla bu deyim anlam değiştirmiş ve aşermek hamile kadının canının bir şey çekmesi halini almıştır (Altun, 2004: 112-113; Yeşil, 2014: 73-74). “Aşerme” deyimini bölgeden bölgeye de farklı isimler alabilmektedir. Gebelik döneminde başvurulmuş ya da sakınılan uygulamalar genellikle bilinç altında yatan ve anolojik büyü (benzer benzeri etkiler) düşüncesine dayanmaktadır (Örnek, 2000: 135). Bu bağlamda gebe kadının doğum gerçekleşene kadar çocuğunun sağlıklı ve güzel olması için halk inanışlarında kaçınması gereken davranışlar, uygulamalar ve yememesi ya da yemesi gereken yiyecekler bulunmaktadır. Kaçınması gereken davranış ya da uygulamalara gebe kadının cenazeye gitmemesi, çirkin hayvanlara ya da insanlara uzun süre bakmaması, sinirli ruh halinde olmaması, olaylar veya olguları kınamaması gibi örnekler verilebilmektedir. Yine hamile kadının çocuğun güzel olması için elma, ayva, nar, yumurta gibi yiyecekleri yemesi ya da her hayvanın eti, sakatat, karabiber, sakız gibi yiyeceklerden de uzak durması gerekmektedir (Örnek, 1966: 58-60; Acıpayamlı, 1974: 143; Altun, 2004: 115; Balcı, 2013: 61; Yeşil, 2014: 75).

Doğum lekeleri, aşerme dönemi ile birebir alakalıdır. Hamile kadının bu dönemde isteklerinin mutlaka yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu dönemde isteklerin yerine getirilmemesi sonucunda bazı olumsuzlukların yaşanacağına inanılır. Sahadan derlenen bilgiler ışığında Kayseri’deki doğum lekelerinin çeşitlerini hayvansal, bitkisel ve kalıtsal nitelikleri yönüyle şu başlıklar altında tasnif etmek mümkündür:

- 1) Ciğer.
- 2) Dalak.
- 3) Balık.
- 4) Kırmızı dut.
- 5) Karadut.
- 6) Gilaburu.
- 7) Çilek.
- 8) Kızılıçık.
- 9) Gül.
- 10) Kiraz.
- 11) Mor erik.
- 12) Çimen.
- 13) Elma.
- 14) Ceviz.
- 15) Kahve çekirdeği.
- 16) Zeytin.
- 17) Kalıtsal lekeler².

Bu başlıklardan da anlaşılacağı üzere hamile kadının bir yiyeceği arzularken veya elde ettikten sonra ve hamilelik dönemi boyunca temas ettiği her şeye dikkat etmesi gerekmektedir. Tasnif edilen doğum lekelerinin hamile kadının canının istemesi ve yiyememesi, yedikten sonra ise elinde kalan bulaşığını vücudunun herhangi bir yerine temas etmesi, yiyeceklerden tiksinişi ya da söz konusu yiyecekler-objelere uzun süreli teması sonucu oluştuğu bir geleneksel bilgi ve genel kabuldür. Bunların dışında ayrıca hamile kadının bir unsuru kınaması sonucu doğacak çocuğunda leke

oluşması inancı da mevcuttur. Verilen bu bilgiler ışığında Kayseri ve yöresindeki doğum lekelerinin sebepleri altında yatan halk inanışlarını şu başlıklar altında tasnif etmek mümkündür:

1. Aşerme döneminde hamile kadının yemek isteyip yiyemediği yiyeceklerden oluşan doğum lekeleri.
2. Aşerme döneminde hamile kadının bir şeyi yedikten sonra elinde kalan bulaşığı uzuvlarına temas ettirmesi sonucu oluşan lekeler (Bu temas merak sonucu da yapılabilir).
3. Lekeye sebep verecek herhangi bir unsurun vücuda temas ettirilmesi ya da o unsura dikkatli ve uzun süre bakılması sonucu oluşan lekeler.
4. Türbe, yatır vb. yerlerin ziyareti esnasında elini bir yerlere sürme sonucu oluşan lekeler.
5. Ailede bulunan kalıtsal lekeler³.

Yiyeceklerle oluşan doğum lekelerindeki halk inanışları yemek veya yiyememek üzerine kuruludur. Bunu test etmek ve meraklarını gidermek isteyen bazı hamile kadınlar söz konusu yiyecekleri yedikten sonra ellerini uzuvlarına sürdüklerinde kendi çocuklarında da bu lekelerin oluştuğunu gözlemlemişlerdir. Obje veya nesnelere temas ile oluşan doğum lekelerine ise türbe, gül ve çimen örnekleri verilebilmektedir. Hamile kadın türbe ziyaretlerinde bir yere dokunursa, güle bakarsa, dokunursa, koklarsa ya da uzun süre yeşillik bir alanda oturursa doğacak çocukta bu nesnelerden dolayı lekeler görülmektedir. Kalıtsal olanlar da ise dede-baba-çocuk gibi üç kuşakta aynı lekelerin varlığından bahsedilmektedir. Aşağıda verilen görseller söz konusu lekelerle ilişkili örneklerdir.

Fotoğraf- 1-2: Dalak ve Gilaburu Lekesi. Hamile kadın dalak lekesinde yedikten sonra elini sürmüş. Diğer lekede (sağdaki) ise anne leke olup olmayacağını denemiştir (Kişisel Arşiv, 2024).

Fotoğraf- 3-4: Mor Erik ve Elma Lekesi. Hamile kadın türbe ziyareti yapmış veya mor erik yedikten sonra elini sürmüş. Diğer lekede (sağdaki) ise annenin canı elma çekmiş ve yiyememiş (Kişisel Arşiv, 2024-2025).

Lekeler coğrafyada yetişen veya üretilen yiyecekler bakımından farklılıklar gösterebilir. Kayseri’de gözlemlenen lekeler söz konusu yiyeceklerin mevsimlerine göre renk değiştirebilmekte ve büyüyüp-küçülebilmektedir. Doğum lekeleri vücudun görünmez bölgelerinde olabileceği gibi açık, gözle görünür bölgelerinde de olabilir. Dolayısıyla küçük lekeler yaşamı etkileyecek herhangi bir olumsuzluğa sebep olmazken özellikle yüz bölgesinde ve büyük olan lekeler taşıyıcısı açısından (fizyolojik-psikolojik) olumsuzluğa sebep olabilmektedir. Söz konusu lekeler çocuk yaş aldıkça kaybolabilmekte veya büyüyebilmektedir. Doğum lekelerinin doğacak çocukta hiç olmaması için hamile kadınlar birtakım yöntemlere başvurmaktadır. Bu yöntemleri şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

1. Canının çektiği ve ulaşamadığı yiyecek yerine avcunu yalama.
2. Canının çektiği ve ulaştığı yiyeceği yerken karnımdaki aklımda deme.
3. Leke olacak mı olmayacak mı diye denemeye girmeme.
4. Doğum lekesi olan kişilere uzun süre bakmama veya kınamama⁴.

Leke ile doğan çocuklar için ise halk inanışlarındaki olası tedavi yöntemleri ile ilgili “türbe ziyareti”, “büyük zatlara dua etmek” ve “okunmuş suları lekeli bölgeye sürmek” gibi pratikler gözlemlenmektedir.

Harika Zöhre Eryılmaz ise doğum lekeleri üzerine yazmış olduğu makalede lekeleri kökene yani mite dönüş olarak görmekte, doğum olayının olağanüstülüklerine atıf yaparak doğum lekeleri ve anlatılarını yaşayan mitler olarak ele almaktadır. Yine söz konusu makalede et yemenin erkeğe atfedildiği dolayısıyla et yemenin doğurgan olan kadının ölümüne karşı çıkışının bir bilinçaltı tepkisi sebebi olduğu vurgulanmaktadır. Bunun sonucu olarak et yiyen kadınların çocuklarındaki izleri kötü, sebzeyle dayanan lekeleri ise güzel lekeler olarak adlandırmaktadır (Eryılmaz, 2019: 160-169).

Türk destanları⁵ ve halk hikâyelerinde⁶ de sık sık çocuk, çocuksuzluk gibi motiflere başvurulmaktadır. Söz konusu anonim türlerde genellikle kahramanın hayata gelişi veya kendisinin özellikleri olağanüstüdür. Kahramanlara ait özel (doğuma ait) leke veya izden bahsetmek ise pek mümkün gözükmemektedir.

Buraya kadar halkbilimi açısından ele alınan doğum lekeleri konusu tıp ve psikoloji bilim dallarıyla da ilişkilidir. Tıp biliminde “Malezma” veya “Kloazma” (hamilelik döneminde oluşan güneş yanığı, çil vs.) olarak da adlandırılan lekelerin dışında doğum lekeleri de ele alınmaktadır (URL-1). Ancak mevcut halk inanışları sebebiyle doğum lekelerinin oluşmadığı ve vasküler (damarsal) ya da pigment yoğunluğuna bağlı (pigmente) nedenlerle oluşabildiği vurgulanmaktadır (URL-2). Vasküler (damarsal) doğum lekeleri: “Somon lekeleri”, “hemanjiyomlar (halk arasında çilek)”, “şarap lekesi” olarak sınıflandırılırken pigmente bağlı doğum lekeleri “benler”, “sütlü kahve” ve “Moğol lekeleri”⁷ olarak sınıflandırılmaktadır (URL-3). Doğum lekelerinin boyutu, türü ve kişiye göre tedavisi ise lazer, beta-blokerler (ilaç), kortikosteroidler (iğne) ya da cerrahi müdahale olarak sıralanmaktadır (URL-4).

Doğum lekeleri kişide bulunduğu bölge veya büyüklüğü, sağlık açısından olumsuz durum oluşturabilmesi gibi sebeplerden psikolojik olarak rahatsızlık da yaratabilmektedir. Yine hamile kadının doğum anına kadar bazı yiyeceklerden ve durumlardan uzak kalması, canının çekip-çekmeyeceği çelişkisi, yedikten sonra unutup uzuvlarına dokunma, çevreden baskılar gibi sebeplerle korku ve kaçınmalı bir dönemden geçmesi de anne adayının psikolojisini etkileyebilmektedir.

Sonuç

Türk kültürü açısından Kayseri ilinden seçilen örneklerden hareketle bakılan doğum lekeleri ve bunlara bağlı halk inanışlarının hâlâ canlı olarak toplumda var olduğu görülmüştür. Doğum lekeleri oluşumunun altında yatan sebepleri, çeşitleri, kaçınmaları ve olası tedavi yöntemlerinin tüm çevre tarafından nesilden nesle anne adayına aktarıldığı ve adayın da bu unsurlara dikkat ettiği yadsınamaz bir gerçek konumundadır. Korkulardan kaçınmalara sonradan öğrenme yoluyla da kodlanan kültür unsurları çağın değişen koşullarına veya değişen nesle hatta neslin değişen öğrenim durumuna rağmen formlarını koruyarak devam etmektedir. Doğum lekeleri halkbilimi açısından birer kültürel kod olarak toplumsal belleği şekillendiren ve kültürel kimliği oluşturan önemli bir unsur olarak görülmektedir. Diğer bilim dallarına (tıp, psikoloji vb.) göre doğum lekelerinin kaynağı, sebebi veya altında yatan gerçekliği tam olarak ifade edilemese de halkbilimi açısından yorumlamak ve toplumların kendilerini tanımlama biçimleriyle doğrudan ilişkili olduğunu görmek mümkündür. Doğum lekelerini önce bölgesel olarak çalışarak yerelde sonra ise Türk kültür ekolojisindeki uygulama, ritüel, pratik veya inanmalar yönünden tasnif etmek, benzer veya farklı yönlerini ortaya koymak mümkün gözükmemektedir. Bu makalenin de aynı zamanda söz konusu çalışmalara öncü ve faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sonnotlar

¹Beden folkloru hakkında detaylı bilgi için ayrıca bakınız: (Kaderli, 2017).

²Bu tasnif tüm kaynak kişilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır.

³Bu tasnif tüm kaynak kişilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır.

⁴Bu tasnif de tüm kaynak kişilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır.

⁵Destanlarda kahraman tipi için bakınız: (Aça, 1999; Düzgün, 2012).

⁶Halk hikâyelerinde doğum motifi hakkında detaylı bilgi için (Cemiloğlu, 1999) , halk hikâyelerinde tipler için ayrıca bakınız: (Özdemir, 2019).

⁷Halkbilimi ve antropoloji açısından Kırgız ve Moğol kültüründe Moğol lekesi için bakınız: (Tunakan, 1956 ; Çöloğlu, 2023).

Kaynaklar

- ACIPAYAMLI, O. (1974). *Türkiye’de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- AÇA, M. (1999). “Türk Kahramanlık Destanlarında İç Mücadele ve Yakın Akraları Tarafından İhanete Uğrayan Kahraman”, *Millî Folklor*. C. 6, S. 44, 18-23.
- ALTUN, I. (2004). *Kandıra Türklerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm*. Kocaeli: Yayıncı Yayınları.
- BALCI, F. (2019). *Kuzey Kıbrıs Türk Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri ve Bunlara Bağlı İnanışlar*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- BORATAV, P. N. , (1999). *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul, Gerçek Yayınevi.
- CEMİLOĞLU, M. (1999). *Halk Hikâyelerinde Doğum Motifi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- ÇOBANOĞLU, Ö. (2005). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇÖLOĞLU, R. (2023). “Beden Folkloru Bağlamında Kırgız ve Moğol Kültüründe Moğol Lekesi”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 11, 431-440.
- DÜZGÜN, Ü. K. (2012). “Türk Destanlarında Merkezi Kahraman Tipinin Tipolojisi”. *Folklor/Edebiyat*, C. 18, S. 70, 9-46.
- ERYILMAZ, H. Z. (2019). “Yaşayan Mit Olarak Doğum Lekeleri: Simgeleri Ve Anne-Kadın”. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 3, 159-169.
- GÜRÇAYIR, S. (2007). *Çağdaş Kentte Beden Folkloru*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KADERLİ, Z. (2017). *Tarihsel ve Sosyo-Kültürel Bağlamı İçinde Beden ve Bedenleşme Deneyiminin Teorik Çerçevesi*. Ankara: Grafiker.
- KADERLİ, Z. (2018). “Kültürel Söylemlerin Biçimlendirme Yerlemi Olarak Beden ve Çağdaş Beden Modifikasyonlarının Fenomenolojik Boyutları”. *Folklor/Edebiyat*, C. 24, S. 94, 161-182.
- ÖRNEK, S. V. , (1966). *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhaları ile İlgili Bâtlı İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Yayınları.
- ÖRNEK, S. V. , (2000). *Türk Halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÖZDEMİR, M. (2019). *Aşk ve Kahramanlık Konulu Türk Halk Hikâyelerinde Düşman Tipi*. İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.
- TUNAKAN, S. (1956). “Türk Çocuklarında ve Yeni Doğmuşlarda Mongol Lekesi”. *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 3-4, 41-50.
- YEŞİL, Y. (2014). *Türk Dünyasında Geçiş Dönemi Ritüelleri (Doğum-Evlenme-Ölüm Gelenekleri)*. Ankara: Grafiker.
- YOUNG, K. (1998). “Beden Folkloru”. (çev. Serpil Cengiz). *Millî Folklor*, C. 38, S.144, 136-139.

İnternet Kaynakları

- URL-1:“Doğum lekesi nedir?”. [Erişim: 10.11.2024. <https://www.medicalpark.com.tr/dogum-lekesi/hg-2133>]
- URL-2:“Doğum lekeleri çeşitleri”. [Erişim: 15.11.2024. <https://www.acibadem.com.tr/ilgi-alani/dogum-lekesi/>]
- URL-3:“Doğum lekelerinin tedavi yöntemleri”. [Erişim: 15.12.2024. <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberi/dogum-lekesi>]
- URL-4:“Doğum lekeleri hakkında sıkça sorulan sorular”. [Erişim: 02.01.2025. <https://www.florence.com.tr/guncel-saglik/dogum-lekesi>]

Sözlü Kaynaklar

- KK-1: Hatice Palaslıoğlu, Kayseri 1945, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 09.10.2024)
- KK-2: Ayşe Yılmaz, Kayseri 1947, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 06.11.2024)
- KK-3: Meliha Duman, Kayseri 1959, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 15.10.2024)
- KK-4: Nimet Akduran, Kayseri 1959, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 03.10.2024)
- KK-5: Güldam Cündübeyoğlu, Kayseri 1961, Ev Hanımı. (Görüşme: 03.01.2025)
- KK-6: Fatma Aksoy, Kayseri 1963, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 12.11.2024)
- KK-7: Yurdağül İlkün, Kayseri 1964, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 20.10.2024)
- KK-8: Gonca Hata, Kayseri 1965, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 21.11.2024)
- KK-9: Ayşe Boztosun, Kayseri 1969, Lisans Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 05.01.2025)
- KK-10: Filiz Güler, Kayseri 1977, Lisans Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 10.01.2025)
- KK-11: Çiğdem Doğrul, Kayseri 1979, Lise Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 14.11.2024)
- KK-12: Pınar Siyer, Kayseri 1982, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 14.12.2024)
- KK-13: Aytül Göçer, Kayseri 1988, Lisans Mezunu, Memur. (Görüşme: 20.11.2024)
- KK-14: Tuğçe Cündübeyoğlu, Kayseri 1992, Lisans Mezunu, Özel Sektör Çalışanı. (Görüşme: 08.12.2024)
- KK-15: Hatice Akkuş, Kayseri 1992, Lise Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 04.01.2025)

Ekler

Fotoğraf 5-6-7: Kiraz, Karadut ve Kızılçık doğum lekeleri örnekleri (Kişisel Arşiv.2024-2025)